

Posudek diplomové práce

Magdaléna Ničová, Sídliště starší doby římské v Berouně - Plzeňském předměstí. Praha 2013, 128 stran textu, 61 obrazových tabulek (z toho 25 tabulek kreseb nálezů, 12 tabulek kreseb objektů a 24 tabulek fotografické dokumentace nálezů).

Práce Magdalény Ničové se zabývá částečným vyhodnocením archeologického záchranného výzkumu na lokalitě Beroun – Plzeňské předměstí, který proběhl pod vedením P. Břicháčka, P. Charváta a V. Matouška v letech 1979-1981. O částečném vyhodnocení mluvíme proto, že zpracovány byly pouze nálezy z doby římské a to pouze ze zahloubených chat, tj. polozemnic. Jednalo se celkem o 11 objektů z původně 112 celkově zde nalezených a zkoumaných. Část zbylých objektů připadá buď komponentám z jiných období pravěku a středověku nebo – co se týče objektů z doby římské - jde o objekty jiného typu, tj. neidentifikovatelné jámy, menší výrobní objekty a v drtivé většině kúlové (sloupové) jamky. Přesto autorce magisterské práce zbyl ke zpracování poměrně velký objem nálezů – celkem 7292 keramických zlomků.

Z dalších zajímavých nálezů pocházejících ze zkoumaných polozemnic lze jmenovat domácí i provinciální spony, bronzové prsteny a jehlice, unikátní stříbrnou jehlici, skleněné korálky, zlomek skleněné nádoby a předměty z kosti či parohu, konkrétně jde o hřebeny a jehlice. K takovému výběru nálezů za účelem jejich zpracování v magisterské práci autorka přistoupila po domluvě s konzultanty a navrhovately tématu této práce (Z. Beneš a D. Bursák). Ti se domnívají, že pojednávaná lokalita je pro region Berounska ve starší době římské zcela klíčová – což naznačuje jak spektrum zjištěných objektů a objevených nálezů, ale také doklady výrobních aktivit – a bylo velkým dluhem české archeologie, že zůstávala po desetiletí nezpracována (vyjma jediného, spíše informativního článku v AR - *Břicháček – Charvát – Matoušek 1983*). Magisterskou prací M. Ničové se podařilo toto sídliště z větší části podrobně vyhodnotit.

Autorka zároveň budoucím zpracovatelům celé lokality výrazně usnadnila práci tím, že shromáždila nálezy na jednom místě (pracoviště ARUP v Praze-Holešovičkách) a vytvořila katalog všech objektů datovaných do doby římské (viz kapitola 4.3).

V úvodních kapitolách se autorka věnuje stručnému shrnutí vývoje bádání o době římské jak v celých Čechách (ačkoli výběr zde prezentovaných lokalit nepovažují za ideálně reprezentativní – chybí například sídliště z Mlékojed), tak i v užším regionu Berounska. Je třeba na tomto místě podotknout, že v této části mohla vycházet z dosud nepublikované magisterské práce P. Břicháčka (1986). Zvláštní kapitolu pak autorka věnuje výzkumům, které se odehrály v posledních desetiletích na území samotného města Berouna.

Po stručné kapitole o přírodních podmínkách M. Ničová přistupuje k samotnému výzkumu na Plzeňském předměstí. Do této kapitoly umístila katalog jak objektů do její magisterské práce zahrnutých, tak rovněž těch, které zůstaly odloženy stranou, nicméně jejich datace do doby římské byla již předběžně naznačena autory výzkumu. Na tomto místě je třeba podotknout, že průběh výzkumu se potýkal s mnoha komplikacemi, jejichž výsledkem je například i absence celkového plánu výzkumu. Autorka byla za velkého úsilí schopna složit dohromady pouze část zkoumané plochy (Obr. 4). Určitou představu o struktuře sídliště však z popisu autorů výzkumu je možné získat.

Těžištěm práce M. Ničové je vyhodnocení nálezů keramiky. Za tímto účelem se zapojila do projektu zkoumajícího možnosti chronologické výpovědi keramiky ze starší doby římské na příkladu materiálu ze středních Čech (Z. Beneš, D. Bursák a P. Kacl). Keramické zlomky byly hodnoceny z hlediska kvantitativních a typologických vlastností. Mezi ty kvantitativní patří především počet a váha zlomků v objektech a jejich jednotlivých vrstvách, jakož i jejich velikost a míra fragmentarizace. Jejich analýza přispívá k poznání formativních procesů, které na nálezy v objektech působily v době mezi koncem jejich užívání a jejich deponováním.

Výsledky těchto analýz byly shrnuty do přehledné tabulky (Tab. 9) a byly srovnávány s dosud publikovanými výsledky z jiných lokalit doby římské (pro SZ Čechy práce V. Salače a Z. Beneše, pro Chrudim J. Musila a J. Jílka). Příliš hluboká skrývka během výzkumu však autorce umožnila, až na výjimky (polozemnice 36/79), hodnotit pouze spodní části objektů. Kvalitativní hodnocení keramiky zaujímá v práci M. Ničové stěžejní místo. Pro hodnocení tvarů i výzdoby bylo využito nedávného (dosud nepublikovaného) zpracování sídliště z doby římské v Ústí nad Labem - Trmicích od A. Reszczyńskiej (2010). Podrobným způsobem jsou hodnoceny nálezy z jednotlivých objektů, přičemž slovní popis je doprovázen rekonstruovanými tabulkami tvarů a výzdoby. Ty umožňují autorčinu analýzu snadno kdykoli kontrolovat. Četnými analogiemi z již vyhodnocených lokalit z horního Polabí a středního Podunají M. Ničová postupně objekty datuje. Je třeba poznamenat, že chronologie sídlištní keramiky ze starší doby římské je poměrně složitým tématem a autorka se opírá o práce zvláště mladšího data. Hlavními znaky, podle nichž lze s těmito soubory pracovat, je utváření okrajů nádob, profilace především terinovitých nádob a provedení radýlkové výzdoby. V tomto ohledu je podrobná autorčina analýza cenným příspěvkem pro vytvoření obecně platného schématu chronologie sídlištní keramiky starší doby římské. Nakonec autorka hodnotí ještě technologické znaky keramiky jako je hrubost keramického těsta a úprava povrchu nádob.

Zvlášť jsou hodnoceny přesleny a importovaná keramika – jak terra sigillata (posudek J. Halama), tak i spotřební římsko-provinciální zboží (posudek L. Rypka). Autorka následně analyzuje i nekeramické nálezy z hodnocených objektů. Domnívám se, že právě jim mohla M. Ničová věnovat více času a prostoru; jim věnovaný text je poměrně dost stručný. Skleněné předměty byly určeny s pomocí P. Kacla, jenž se jimi zabýval ve své magisterské práci (2012). Zvláště užitečná pro budoucí komplexní zpracování sídliště v Berouně je Tab. 34 shrnující počet a váhu jednotlivých nekeramických nálezů (mazanice, kosti, struska, atd.) z hodnocených objektů. V další kapitole se autorka věnuje podrobné formální analýze tvarů polozemnic, ale i dalších objektů a nadzemních staveb. Pozornost si zaslouží Tab. 36, jež shrnuje vše potřebné k typologii a chronologii polozemnic z Berouna.

V závěru již autorka shrnuje poznatky dosažené analýzou nálezů a objektů a předestírá obraz Berouna jako regionálně významné lokality těžící ze své polohy na Berounce a vyznačující se nebývalou kontinuitou od samotného počátku doby římské až do úsvitu stěhování národů. Je rovněž reprezentována výjimečnými nálezy (např. hrob velmože ze 4. století v Berouně - Závodí). Nepochybuji o tom, že vyhodnocení této lokality významně přispěje k diskusi nad strukturou osídlení na Berounsku, potažmo v celých Čechách. Práci M. Ničové hodnotím jako velmi zdařilou a oboru přínosnou. Prokázala, že dokáže pečlivě a trpělivě pracovat s velkým množstvím nálezového materiálu. Kresebná dokumentace je na vysoké úrovni. Za jediné nedostatky považuji pouze zřídka využití zahraniční literatury (zvláště z německého a polského okruhu) a několik málo případů práce s analogiemi, kdy byly použity nekriticky (například analýza stříbrné jehlice). To se však děje pouze na několika málo místech. Formální a jazyková úprava práce je na vysoké úrovni. Práci na základě zde hodnocených kritérií doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 18.6.2013

Mgr. Zdeněk Beneš
Ústav pro archeologii FF UK
Ústav archeologické památkové péče středních Čech